

С.І. Большаков

*кандидат військових наук, судовий експерт, оцінювач,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,
Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса)*

Р.М. Волчек

*кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет (м. Одеса)*

ВИЗНАЧЕННЯ БАЗИ ОЦІНКИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ СУДОВИХ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

Доведено хибність визначання вартості майна експертами МВС України, які користуються методикою “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень”. Визначено, що дана методика не враховує у собі основ оцінки майна, а саме: визначення бази оцінки, вид вартості майна, який необхідно визначити, та інше. З цього приводу виникає плутанина щодо визначення вартості майна щодо якого скоєно злочин, яка є підставою для притягнення винної особи до кримінальної або адміністративної відповідальності. Надано рекомендації, впровадження яких дозволить більш чітко, а головне, методологічно правильно визначати вартість майна під час проведення судових експертиз.

Ключові слова: база оцінки, вид вартості, судова товарознавча експертиза, нарахований та накопичений знос.

Постановка проблеми. Притягнення до відповідальності особи, яка чинить будь-який злочин, здійснюється у суді на основі встановлених фактів та висновків експертів. Особами, які здатні визначити розмір заподіяної шкоди, є експерт, оцінювач та фахівець у тій чи іншій галузі знань. Судді зазвичай більше довіряють інформації, яка міститься у висновку експерта та висновку експертного дослідження, і на цій основі виносять вирок щодо покарання злочинця. Разом з тим, на сьогодні в українській судовій системі постала проблема, яка поки-що, носить латентний характер, але поступово буде мати вагомий вплив на прозорість та законність вітчизняного правосуддя. Окреслена проблема полягає в тому, що законодавчо відповідальність за визначення розміру заподіяної шкоди власнику майна покладена на експерта, проте, на жаль, методичний підхід, на основі якого експерти здійснюють розрахунок вартості заподіяної шкоди власнику майна внаслідок вчинення крадіжки, шахрайства та інших кримінальних вчинків, не зовсім враховує специфіку ринкових умов господарювання. Невідповідність сучасному стану розвитку ринкової економіки полягає в тому, що методика “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень”, якою користуються експерти, розроблена на основі уявлень про вартість майна, які діяли у епоху дійсності Радянського Союзу. За тих часів не було поняття про ринкову вартість майна, діяла планова економіка і розрахунки велися за плановими цінами, і в економіці були в побуті такі види вартості як відновлювальна та

залишкова. Пережитки планової економіки у зазначеній методиці призвели до того, що розрахунок розміру завданої шкоди власнику майна здійснюється за залишковою вартістю, проте, на нашу думку, повинен здійснюватися за ринковою. Враховуючи те, що законодавчо ані висновок експерта, ані висновок експертного дослідження не підлягає рецензуванню, то судді доволі часто приймають рішення на основі некоректно зроблених розрахунків. Тому актуальним на сьогодні є створення умов, за яких судові експерти МВС з одного боку, мали б гарно розроблену методичну базу, якою вони могли б керуватися задля підготовки коректних висновків експерта та висновків експертного дослідження, а з іншого, створити умови, завдяки яким, вищі навчальні заклади почали б готувати магістрів оціночної діяльності, що підвищить загальний рівень обізнаності громадян у методичних підходах та особливостях здійснення оціночної діяльності в Україні. Нажаль, на сьогодні в Україні лише декілька вищих навчальних закладів готують молодших спеціалістів зі спеціальності “оціночна діяльність”, що є недостатнім з огляду на поширення попиту на послуги оцінювача та експерта.

Аналіз досліджень та публікацій. Критично-бібліографічний огляд літературних джерел, присвячених оцінці майна [1;2;3;4;5, с.19-41;6, с.27-65], показує, що на сьогодні в Україні науковцями та практиками достатньо ґрунтовно розглянуті питання застосування методичних підходів щодо оцінки майна, надано характеристику у відмінностях визначення накопичуваного та нарахованого зносу майна. Зроблено наголос на особливостях оцінки спеціалізованого майна під час купівлі-продажу цілісних майнових комплексів (підприємств) та визначенні вартості права користування земельними ділянками під час використання витратного підходу оцінки майна. Все зазначене дає підстави стверджувати, що на сьогодні в нашій державі достатньо забезпеченою науковими публікаціями є саме оціночна діяльність, про що, нажаль, не можна сказати стосовно експертизи, яка підпорядкована Міністерству внутрішніх справ України.

Справа в тому, що історично в Україні найбільш істотна увага приділялася судово-бухгалтерській експертизі, оскільки тривалий час існує наукова школа за цим видом судової експертизи. З цього приводу саме цей вид судової експертизи найбільш повно забезпечений літературою, яка відповідає умовам сьогодення і це, відповідно, сприяє обізнаності та високій кваліфікації фахівців у рамках зазначеного виду судової експертизи.

Досліджуючи стан розробленості проблематики здійснення в Україні судової експертизи з оцінки майна та майнових прав, можна сказати, що на сьогодні наукове та методичне забезпечення цього виду судової експертизи розвивається з боку Міністерства юстиції України та Торговельно-промислової палати України, а з боку Міністерства внутрішніх справ України - знаходиться у початковому стані. Цей висновок, на нашу думку, ґрунтується на декількох аспектах. З одного боку, треба чітко розрізняти між собою експерта, підпорядкованого Міністерству внутрішніх справ України, та експертів Міністерства юстиції України та Торговельно-промислової палати України. Так, експерти, які підпорядковані Міністерству юстиції України та Торговельно-промислової палати України, забезпечені методичним інструментарієм для коректного здійснення судових експертиз та експертних досліджень з питань оцінки вартості майна та майнових прав, оскільки профільні міністерства постійно розробляють методичні рекомендації та методики за цими питаннями та висувають безліч чітко оформлених критеріїв до кваліфікації своїх експертів.

Щодо експертів МВС, то для визначення розміру шкоди власнику майна, вони в основному використовують методику розрахунку втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів, яка використовується при проведенні товарознавчих досліджень [7]. Законодавчо (ст.4 Закону України “Про оцінку майна та майнових прав”[8]) прописано, що експерти МВС повинні керуватися національними стандартами оціночної діяльності в Україні, проте вони вдаються до використання методики розрахунку втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та

наявністю дефектів, яка використовується при проведенні товарознавчих досліджень, що затверджена Міністерством юстиції України у 2002 році. Критичний огляд даної методики показав, що вона не містить у собі вказання бази оцінки, а саме, чіткого трактування який вид вартості майна треба визначити під час проведення судової товарознавчої експертизи. Ця обставина практично зводить нанівець результати виконаної експертизи, оскільки відсутність зазначення бази оцінки призводить до суперечностей із нормами Національних стандартів оціночної діяльності. У законі України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” зазначено, що якщо договором на проведення оцінки майна або ухвалою суду не зазначено вид вартості, який повинен бути визначений в результаті оцінки, визначається ринкова вартість. Саме ця вартість дозволяє оцінити скільки на дату проведення дослідження коштує майно. Також, ця методика передбачає визначення вартості майна шляхом розрахунку нарахованого зносу (як здійснюється в бухгалтерському обліку), натомість оцінювач повинен розрахувати накопичуваний знос. Все зазначене призводить до некоректного визначення експертами МВС вартості заподіяної шкоди власнику майна.

Мета дослідження полягає у висвітленні хибності визначення вартості заподіяної шкоди власнику майна згідно із методикою “розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень”. Буде зроблена спроба удосконалити механізм визначення експертами МВС розміру заподіяної шкоди власнику майна.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи зміни, які відбулися із набранням чинності “нової” редакції Кримінально-процесуального кодексу України від 13.04.2012 року № 4651-VI” [9], зазначимо, що “новий” кодекс привніс багато суперечностей у діяльність експертів, ототожнюючи з одного боку, їхню діяльність із діяльністю оцінювачів шляхом постановки завдань, які експерти повинні виконувати не гірше оцінювачів, а з іншого, свідомо ставить діяльність експерта МВС всупереч окремим нормам самого ж Кримінально-процесуального кодексу та Національних стандартів оціночної діяльності.

Справа в тому, що “попередня” редакція Кримінально-процесуального кодексу від 28.12.1960 р. № 1001-05 [10] (втратив чинність від 19.12.2012 року, підстава № 4651-17) враховувала наступні аспекти досудового слідства: коли відбувалася крадіжка майна або його спотворення і було встановлено й затримано винну особу, то перед тим, як розпочинати слідство, слідчий спирався на висновок спеціаліста або звіт оцінювача, у яких містилася інформація щодо розміру заподіяної шкоди власнику майна. Отже, притягнення винного до адміністративної або кримінальної відповідальності залежало і залежить від розміру завданої шкоди. В 2014 році кримінальна відповідальність за крадіжку (шахрайство) виникає при вартості майна на суму, яка перевищує 121,8 грн. (тобто, 20% від податкової соціальної пільги, яка до 31 грудня 2014 року становить 50% від прожиткового мінімуму для працездатних, що встановлено на 1 січня звітного року, тобто не 1218 грн., 609 грн.) [11]. За вчинення крадіжки на суму, що дорівнює, або менше межі настання кримінальної відповідальності настає адміністративна відповідальність [12].

“Нова редакція” Кримінального кодексу України передбачає дещо інші дії щодо подій із пошкодженням майна. Так, при затриманні особи, яка скоїла крадіжку, порушується кримінальна справа, яка реєструється у судовому реєстрі, і призначається проведення судової експертизи. Отже, вже саме експерт, а не спеціаліст або оцінювач, здійснює розрахунки розміру завданої шкоди власнику майна, тобто оцінює вартість майна, яке було вкрадено.

Зазначимо, що у цій статті ми свідомо уникаємо терміну “оцінка розміру завданої матеріальної шкоди”, оскільки експерт згідно чинного законодавства не має права визначати розмір матеріальної шкоди, так як це має відношення до юридичних, а не економічних питань. До того ж, згідно із Постановою № 1891 “Про затвердження

Методики оцінки майна” від 10.12.2003 року і змінами від 07.12.2011 року [13], тільки оцінювач має право визначати розмір матеріальної шкоди, яка нанесена майну державних та комунальних підприємств. Для визначення матеріальної шкоди, заподіяної фізичній особі, на сьогодні в Україні не існує спеціально розробленої методики. Винятком є лише визначення матеріальної шкоди, скоєної щодо колісних транспортних засобів, яке регламентується методикою товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, що затверджена наказом Міністерства юстиції України та ФДМУ від 24.11.2003 року №142/5/2092 [14].

Таким чином, “нова редакція” Кримінального кодексу України, з одного боку, наділила правами експерта МВС щодо визначення вартості вкраденого майна, тим самим, порівнюючи його знання з оцінки майна та майнових прав із навичками та вмінням кваліфікованого оцінювача, зареєстрованого у Державному реєстрі оцінювачів. Проте, з іншого боку, законодавчі умови, у які поставлені експерти МВС, та відсутність належної систематичної підготовки з оцінки об’єктів у матеріальній формі, та знань з економіки підприємства й бухгалтерського обліку, у сукупності призводять до некоректного визначення ними вартості майна, щодо якого скоєно злочин. Основі помилки, які, на нашу думку, здійснюють експерти МВС, та протиріччя із нормами Кримінально-процесуального кодексу й законодавчими актами, які регламентують здійснення оціночної діяльності в Україні, наведені у таблиці 1.

Характеристику суперечностей, які виникають при визначенні експертами вартості заподіяної шкоди власнику майна, щодо якого скоєно злочин, розпочнемо із того, що експерт МВС повинен мати досить ґрунтовну освіту у тій галузі знань, у площині якої проводиться судова експертиза. Аналізуючи законодавчі акти, які регламентують діяльність експертів в Україні, ми дійшли висновку, що існує суттєве протиріччя між законодавчими вимогами та практикою здійснення судової експертизи на теренах нашої держави. Підтвердження зазначеного впливає з аналізу визначення, якими знаннями повинна володіти людина щоб стати експертом.

Згідно із ст.69 Кримінального кодексу України [15, с.214] експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними та іншими спеціальними знаннями, яка має право згідно із Законом України “Про судову експертизу” на проведення експертизи, і якій доручено вести досліджування об’єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини здійснення кримінального правопорушення, та може яка може надати висновки з питань, які виникають під час кримінального провадження та які стосуються сфери його знань.

Стаття 10 Закону України “Про судову експертизу” [16] трактує, що судовими експертами можуть бути фахівці, які мають вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності.

Ключовим аспектом є наявність саме наукових знань в експерта. Наведемо приклад контрольних завдань для тестування за експертною спеціальністю 12.1 “Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання” (Додаток до службового листа ДНДЕКЦ МВС України від 30.05.2014 №19/15-3672) [17].

На дослідження надано: протокол допиту потерпілого.

Згідно із інформацією з протоколу допиту потерпілого даний об’єкт був придбаний у вересні 2012 року. На момент учинення злочину мобільний телефон мав наступні дефекти: забруднення та дрібні подряпини корпусу. Мобільний телефон марки “NOKIA” модель 6700 Classic із зарядним пристроєм.

На вирішення завдання поставлене питання:

Яка вартість мобільного телефону марки “NOKIA” модель 6700 Classic із зарядним пристроєм станом на момент проведення дослідження?

Результати виконання контрольного завдання оформити у вигляді навчального висновку експерта МВС. Дослідницька частина навчального висновку експерта повинна містити детальний опис усіх заснованих методів дослідження, отримані результати. До висновку експерта додати результати первинні, що підтверджують наведені результати дослідження.

Таблиця 1

Основні суперечності при визначенні вартості майна, щодо якого скоєно злочин, які виявлені у висновках експертів МВС та висновках експертного дослідження

№ з/п	Назва вчинку	Дія, яку здійснює експерт МВС	Дія, яку здійснює оцінювач
А	В	1	2
1	Збір доказів для визначення вартості майна, щодо якого скоєно крадіжку або шахрайство	Згідно із ст.69 Кримінального кодексу України [9, с.215], експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Проте, на практиці, при здійсненні експертизи, експерт власноруч збирає матеріали за допомогою мережі <i>Internet</i> . Дані для проведення експертизи експерту повинен надати слідчий.	Оцінювач має право збирати матеріали для проведення дослідження
2	Визначення початкової ринкової вартості майна за допомогою всесвітньої мережі <i>Internet</i>	Фактично визначає початкову вартість майна, щодо якого скоєно злочин, з протоколу допиту потерпілого або на основі виведення середньої вартості подібних об'єктів, ціни, щодо пропозиції продажу яких знайдені в <i>Internet</i> .	Оцінювач використовує мережу <i>Internet</i> для знаходження об'єктів порівняння для визначення ринкової вартості об'єкта оцінки у рамках порівняльного підходу. Проте ця процедура є лише частковою при визначенні вартості майна.
3	Нехтування видами вартості під час визначення розміру заподіяної шкоди власнику майна	Експерт МВС визначає залишкову вартість майна, щодо якого скоєно злочин	Оцінювач визначає ринкову вартість майна, щодо якого було скоєно злочин
4	Розрахунок нарахованого зносу майна, замість накопичуваного зносу	Помилково здійснює розрахунок нарахованого зносу майна, чим робить хибними усі подальші розрахунки вартості майна	Розраховує накопичений знос майна, і тим самим, правильно визначає вартість майна, що якого скоєно злочин

Оцінюючи вимоги до особи, яка виконує дослідження за експертною спеціальністю 12.1 “Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання”, зазначимо, що для того, щоб коректно проводити судові експертизи людина як мінімум повинна закінчити три вищих навчальних заклади: політехнічний та

економічний університети та університет харчових технологій. На практиці експерти МВС мають лише вищу юридичну освіту, а вимоги до їхньої кваліфікації з зазначеної експертної спеціальності є “слабшими”, ніж вимоги до отримання кваліфікаційного свідоцтва оцінювача.

Слабкі вимоги до кваліфікації експертів МВС з експертної спеціальності 12.1 “Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання” впливають із умов контрольного завдання, яке наведено у якості приклада. Видно, що не акцентується увага на виді вартості, яку необхідно визначити експертом МВС у процесі проведення експертного дослідження. Це створює підстави для маніпулювання видами вартості майна, щодо якого скоєно злочин, з причин недостатньої професійної підготовки.

Вважаємо, що методологія здійснення операцій до визначення розміру шкоди власнику майна, щодо якого скоєно злочин, якою користуються експерти МВС, є неправильною, оскільки суперечить базовим основам оціночної діяльності.

Наведемо приклад визначення вартості майна, щодо якого скоєно злочин, а саме, крадіжку, експертом МВС та оцінювачем, і охарактеризуємо помилки, які на практиці здійснюють експерти МВС.

У якості приклада наведемо умовну ситуацію, пов’язану із крадіжкою мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White на 01.07.2014 року. Цей телефон був придбаний 1 липня 2013 року за 4000 грн. і на момент здійснення крадіжки він був у володаря у користуванні один рік.

Перед експертом МВС та оцінювачем ставиться завдання - визначити вартість вкраденого телефону. Справа в тому, що на першому ж етапі дослідження постає принципова різниця у визначенні бази оцінки, тобто виду вартості майна, яку треба розрахувати. Судовий експерт зазвичай визначає залишкову вартість вкраденого майна, а оцінювач - ~~Залишкову~~ **Ринкову**. уникнення дискусії, вважаємо за доцільне надати пояснення щодо зазначених видів вартості майна.

Згідно із вимогами НСО №1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав”, ринкова вартість об’єкта оцінки - це вартість об’єкта оцінки на ринку тотожного майна на дату оцінки за договором, заключним між покупцем та продавцем, після відповідного маркетингу та за умови, що кожна з цих сторін діє із знанням справи, розсудливо та без примусу.

Залишкова вартість – це вартість заміщення (відтворення) об’єкта оцінки за вирахуванням усіх видів зносу (для нерухомого майна – з урахуванням ринкової вартості земельної ділянки при її існуючому використанні (прав, пов’язаних із земельною ділянкою) [18].

Перше протиріччя – неврахування виду вартості майна, в подальших розрахунках призведе до різних результатів дослідження. Зокрема, існують суперечності у визначенні, так-званої, “початкової” вартості вкраденого телефону.

Експерт МВС під час визначення початкової вартості майна визначає цю вартість не за допомогою документів, у яких містяться дані про ринкову вартість майна (у даному випадку, телефону) - ~~на основі даних~~ **на основі даних** завдяки використанню всевітньої мережі *Internet* або з протоколу допиту потерпілого (оскільки документів, як правило, не можна знайти). У цьому випадку порушується ст.69 Кримінального кодексу України, згідно із якою експерт не має права самостійно збирати матеріали у процесі проведення експертизи. Матеріали щодо вартості вкраденого майна експерту МВС повинен надати слідчий, але на практиці експерт визначає первісну вартість майна шляхом визначення середньої арифметичної цін, які знайдено на сайтах магазинів або об’яв щодо купівлі-продажу майна.

Наведемо алгоритм визначення первісної вартості вкраденого телефону Apple iPhone 4S 16 GB White.

Оскільки на практиці, як зазначалось, у більшості випадків у експерта МВС немає документів, підтверджуючих ринкову вартість вкраденого майна, то у рамках методики

оцінки втрати якості непродовольчих товарів, він часто користується інформацією про ціни на подібне майно, які публікуються магазинами. У нашому випадку інформація взята з сайту купівлі-продажу товарів Slando на дату оцінки – 01.07.2014 року. Ціни на подібний телефон колишнього використання коливаються від 2200 грн. до 3000 грн.

Середня ціна пропозиції подібного об'єкта порівняння (у нашому прикладі, мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White) на 01.07.2014 року = (2300 + 2555 + 3000 + 2900 + 2600): 5 = 2671 грн.

Аналіз показав, що експерт МВС в разі відсутності підтверджуючих документів щодо початкової вартості майна, щодо якого скоєно злочин, не має можливості визначити початкову вартість, оскільки він не має права самостійно збирати матеріали. Він повинен дати клопотання замовнику експертизи, а в разі незадоволення клопотання протягом місяця, дати повідомлення про неможливість проведення судової експертизи. Оцінювач у такому випадку робить ретроспективний звіт про оцінку майна. Таким чином, оцінювач може визначити будь-який вид вартості майна згідно нормативно-правових актів з оцінки майна.

Вважаємо, що істотні суперечності у визначенні вартості майна, щодо якого було скоєно злочин, полягають у некоректному визначенні зносу. Так, згідно із рекомендаціями Практичного посібника для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань визначення та проведення судової експертизи [19, с.438], знос майна треба розраховувати згідно із методикою “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень” за формулою:

$$P = П_{x} - \frac{K-x-B}{100} \quad (1)$$

де, P - розмір втрати якості виробу через знос;
 П – початкова вартість;
 К – кількість років експлуатації виробу;
 В – відсоток втрати якості за один рік експлуатації даного виду виробу (зазначається у таблицях “Втрата якості виробу за один рік експлуатації” та “Втрата якості виробу внаслідок зносу та наявності дефектів”, які містяться у додатках до методики втрати якості непродовольчих товарів) (для наочності наведемо шкалу втрати якості майна за один рік експлуатації у таблицях 2 та 3).

Таблиця 2
 Втрата якості телефонних апаратів за один рік експлуатації [7, с.36]

№ з/п	Найменування виробів	Втрата якості за один рік експлуатації, %
А	В	1
1	Телефонні, факсимільні апарати і т. п.	5
2	Апарати мобільного зв'язку	20

Згідно із рекомендаціями Практичного посібника для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань визначення та проведення судової експертизи [19, с.438] експерт МВС повинен розрахувати залишкову вартість майна, щодо якого скоєно злочин, за формулою:

$$В_{зал.} = В_{поч.} \times (1-3/100) \quad (2)$$

де, В поч. - початкова вартість майна (товару), встановлена у результаті дослідження;
 З – зниження якості майна (товару) у результаті експлуатації, тобто його знос у відсотках.

Таблиця 3

Втрата якості телефонних апаратів внаслідок зносу та наявності дефектів [7, с.36]

№ з/п	Товарний стан виробів, показники зносу та дефектів	Втрата якості внаслідок зносу та дефектів, %
А	В	1
1	Апарати морально застаріли	10-50
2	Забруднення та подряпини корпусу	5-30
3	Тріщини корпусу	50-80
4	Пошкодження розетки, вилки, шнура	5-10

Критично оцінюючи вказані рекомендації Практичного посібника для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань визначення та проведення судової експертизи та методики “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень” щодо визначення вартості майна, щодо якого скоєно злочин, зазначимо, що ці методичні рекомендації не враховують два основних аспекти оцінки майна, що в подальшому робить розрахунки розміру завданої шкоди власнику майна внаслідок скоєння злочину, економічно некоректними: а саме:

1. спотворення ринкової активності економічних відносин, які виникають у процесі життєдіяльності суб’єкта господарювання внаслідок визначення залишкової вартості майна, щодо якого скоєно злочин, замість визначення ринкової вартості;

2. підміна економічного трактування категорії “знос” або “знецінення”. Замість оціночного (економічного) трактування і здійснення відповідних “спеціальних” розрахунків знецінення майна, експерти МВС розраховують зношення згідно із методикою бухгалтерського обліку, тобто розраховують нарахований знос замість накопичуваного.

Характеризуючи основні невідповідності у здійсненні розрахунків розміру завданої шкоди власнику майна, щодо якого скоєно злочин, зазначимо, що, по-перше, методика “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень” взагалі не містить бази оцінки, тобто виду вартості майна, яку необхідно розрахувати. Це є неприпустимим, оскільки створюється прецедент для маніпулювання видами вартості майна, тобто “за якою вартістю Вам треба, за такою ми порахуємо” і вже судова експертиза у цьому випадку може носити не доказовий характер, а характер “розрахунків на замовлення”. Інакше кажучи, тут в дію вступають психологічні мотиви у діяльності експерта МВС: якщо він хоче, що порахує розмір завданої шкоди за залишковою вартістю і вона складе менше 121,8 грн., то особа, яка скоїла крадіжку, понесе не кримінальну, а адміністративну відповідальність, а якщо хоче, то розрахує розмір шкоди за ринковою вартістю, і, особа, яка скоїла злочин, отримає вирок, на який по-справжньому заслуговує.

Методика “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв’язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень” не містить жодного слова про наявність підтверджуючих документів щодо початкової вартості майна, щодо якого проводиться судова експертиза (касових чеків, накладних та ін.). Вважаємо, що без наявності цих підтверджуючих документів, експерт взагалі не має

права користуватися зазначеною методикою, оскільки спотворюється доказовість здійсненої судової експертизи.

Вважаємо, що експерти МВС повинні розраховувати саме ринкову вартість майна, щодо якого скоєно злочин, оскільки треба визначити, скільки на сьогодні, а не на вчора, рік або декілька років тому, коштує майно. Тобто, за скільки його можна сьогодні продати за домовленістю між покупцем та продавцем.

Щодо розрахунку нарахованого зношення замість накопичуваного, зазначимо наступне: згідно із методикою втрати якості непродовольчих товарів, відсоток витрати якості апаратів мобільного зв'язку за один рік експлуатації складає 20% [7, с.36]. Розрахуємо знос та залишкову вартість мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White за методикою втрати якості непродовольчих товарів.

Розмір втрати якості
мобільного телефону = $4000 \text{ грн.} \times 20\% / 100 = 800 \text{ грн.}$
Apple iPhone 4S 16 GB White

Оскільки мобільний телефон Apple iPhone 4S 16 GB White експлуатувався один рік, то втрату його якості розраховували тільки за рік, і вона складає 800 грн.

Залишкова вартість
мобільного телефону = $4000 \text{ грн.} \times 80\% / 100 = 3200 \text{ грн.}$
Apple iPhone 4S 16 GB White
на дату оцінки

Отже, згідно із методикою “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень” залишкова вартість мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White на дату проведення судової експертизи складає 3200 грн.

У нас, як у науковців, є декілька запитань до наведеного розрахунку: по-перше, якщо мобільний телефон знаходиться у доброму стані (носився у чохлі, на екрані наклеєна захисна плівка та ін.), то фізичного зношення може взагалі не бути; по-друге, наведений механізм розрахунку фізичного зношення та визначення залишкової вартості майна, по-суті, є ідентичним розрахунку амортизації мобільного телефону в бухгалтерському обліку за прямолінійним методом. Це один із найбільш частіше використовуваних методів амортизації. Суму амортизації він ставить у залежність від терміна корисного використання.

Переваги метода: вартість об'єкта основних засобів рівномірно розподіляють протягом терміна його корисного використання; прості розрахунки. *Недоліки метода:* інтенсивність використання та моральне зношення основних засобів не ураховується [20, с.7].

Розрахувати суму амортизації прямолінійним методом можна за такими формулами:

$$A \text{ річна} = \text{Амортизаційна вартість ОЗ} : n \quad (3)$$

$$\text{Амортизаційна вартість ОЗ} = \text{первісна вартість ОЗ} - \text{ліквідаційна вартість ОЗ} \quad (4)$$

$$A \text{ місячна} = A \text{ річна} : 12 \quad (5)$$

де A річна – річна сума амортизації; n – термін корисного використання об'єкта основних засобів.

Термін корисного використання можна знайти у інструкції або технічному паспорті устаткування або якщо згідно із наказом про облікову політику на підприємстві за основу у бухгалтерському обліку прийняті мінімально допустимі строки корисного використання,

які містяться у Податковому кодексі, то безпосередньо з самого Податкового кодексу України.

У бухгалтерському обліку вартість мобільного телефону, що амортизується, дорівнює первісній вартості об'єкта за вирахуванням його ліквідаційної вартості (для спрощення розрахунків будемо вважати, що ліквідаційна вартість мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White дорівнюватиме нулю).

Згідно із нормами пп. 14.1.138 Податкового кодексу України [21] основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Часто на практиці вартісний критерій до визначення основних засобів у бухгалтерському обліку згідно із наказом підприємства про облікову політику є аналогічним нормам Податкового кодексу України. У нашому випадку, згідно із даними касового чека, мобільний телефон Apple iPhone 4S 16 GB White був придбаний за 4000 грн., отже він є об'єктом основних засобів і нарахування амортизації по ньому буде визначатися згідно із методів амортизації саме основних засобів. Амортизацію в бухгалтерському обліку нараховують щомісяця.

Якщо б первісна вартість мобільного телефону складала менше ніж 2500 грн., то він був би визнаний в бухгалтерському обліку як малоцінний необоротний матеріальний актив (далі МНМА) і амортизація за цим об'єктом нараховувалася б одним з двох методів: 1) 50% первісної вартості МНМА за вирахуванням ліквідаційної вартості, амортизується у першому місяці використання, а ніші 50% - у останньому місяці використання; 2) 100% первісної вартості МНМА за вирахуванням ліквідаційної вартості амортизується у першому місяці використання.

Отже, первісна вартість мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White складає 4000 грн. (за даними підтверджуючого документа – касового чека), тому він обліковується на субрахунку 109 “інші основні засоби”, мінімальний корисний строк корисного використання за такими основним засобами згідно зі нормами Податкового кодексу [21] (а отже, обліку для цілей оподаткування) складає 12 років. Зазначимо, що мінімальний строк корисного використання у бухгалтерському обліку може відрізнятися від “податкового” (згідно із технічним паспортом або згідно із думкою експерта з технічних питань), тоді у обліку будуть тимчасові податкові різниці.

Розрахуємо зношення та залишкову вартість мобільного телефону iPhone 4S 16 GB White згідно із методикою бухгалтерського обліку.

Сума амортизації за перший рік експлуатації телефону	=	4000 грн. : 12 років = 333,33 грн.
Сума амортизації телефону за місяць	=	333,33 грн. : 12 місяців = 27,78 грн.
Залишкова вартість телефону iPhone 4S 16 GB White на кінець першого року експлуатації	=	4000 грн. – (27,78 грн. x 11 місяців) = 4000 – 305,58 = 3694,42 грн.

У бухгалтерського обліку амортизація основного засобу починає нараховуватися з наступного місяця, з моменту придбання та вводу в експлуатацію цього основного засобу. Річна ставка амортизації основного засобу за прямолінійним методом складе 8,33%.

Отже, порівняння методики нарахування амортизації у судовій експертизі та у бухгалтерському обліку дозволило виявити, що експерт МВС розраховує саме нараховане зношення майна, а не накопичуване.

Однією з основних відмінностей трактування зносу в оціночній діяльності порівняно із бухгалтерським обліком є те, що у оціночній діяльності крім фізичного зносу обов'язково повин враховуватися моральний та економічний знос. Саме цього вимагає ринкова економіка і норми Національного стандарту №1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав” [18].

Згідно цьому стандарту [18], фізичний знос – це знос, зумовлений частковою або повною втратою первісних технічних та технологічних якостей об'єкта оцінки;

Функціональний (моральний) знос – це знос, зумовлений частковою або повною втратою первісних функціональних (споживчих) характеристик об'єкта оцінки;

Економічний (зовнішній) знос – це знос, зумовлений впливом соціально-економічних, екологічних та інших факторів на об'єкт оцінки.

Ці види зносу експерт повинен одночасно розраховувати і додавати один до одного в процесі визначення вартості майна, щодо якого скоєно крадіжку. Як вже зазначалося, експерт МВС розраховує залишкову вартість майна, хоча коректніше було б розраховувати ринкову вартість. Проте, навіть залишкова вартість вкраденого майна повинна враховувати в собі не тільки фізичний знос та пошкодження майна, а й моральний та економічний знос. Про це також зазначено у Національного стандарту №1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав”.

Найбільш простою та актуальною методикою визначення накопичуваного фізичного зношення є експертна методика, що заснована на судженні фахівця-експерта або самого оцінювача про фактичний стан устаткування виходячи з його зовнішнього виду, умов експлуатації та інших чинників. Шкала експертного оцінювання для визначення коефіцієнтів зношення наведена в таблиці 2 [5, с.29-30].

Моральний знос, на нашу думку, варто розраховувати за наступною формулою:

$$\begin{array}{l} \text{Рівень} \\ \text{морального} \\ \text{зносу} \\ \text{обладнання,} \\ \text{яке оцінюється} \end{array} = \frac{\text{Первісна вартість обладнання, яке оцінюється}}{\text{Ринкова вартість найсучаснішого обладнання, яке має “топові” характеристики}} \quad (6)$$

Щодо морального зношення майна та його розрахунку експертами МВС, зазначимо, що незважаючи на те, що методика втрати якості майна містить шкалу оцінки морального зношення (від 10 до 50%), на практиці експерти МВС не розраховують його під час проведення експертизи, оскільки вони, на жаль, не розуміють різниці між фізичним та моральним зносом. Також виникає питання, за якою методикою були розраховані наведені у методиці втрати якості майна нормативи морального зносу (методика не містить формул розрахунку рівня морального зносу та пояснень до них). До того ж, виникає розуміння, що рівень морального зносу може бути різним в залежності від виду та марки мобільного телефону і це не враховано у методиці.

Зазначимо, що відсутність формули визначення морального зносу та наявність значної розбіжності в інтервалі визначення морального зносу (від 10 до 50%) створює перед експертом труднощі у обранні конкретного відсотка морального зносу.

Більшість оцінювачів у світі вважають, що найбільш складним є визначення економічного старіння. Це відбувається тому, що економічне старіння – це функція зовнішнього впливу, яка впливає на підприємства в цілому, а не на кожний окремий актив або їхню групу. У випадку, якщо вдається виявити економічне старіння, то для його

розрахунку використовують принцип заміщення, тобто із урахуванням корисності об'єкта [5, с.40].

Таблиця 4

Шкала експертного оцінювання для визначення коефіцієнта зносу

Стан устаткування	Характеристика фізичного стану	Коефіцієнт зносу, %
А	1	2
Нове	Нове, встановлене та ще не використовуване устаткування у відмінному стані	0 5
Дуже гарний	Обладнання, яке було в експлуатації, повністю відремонтоване або реконструйоване, у відмінному стані	10 15
Добрий	Обладнання, яке було в експлуатації, повністю відремонтоване або реконструйоване, у відмінному стані	20 25 30 35
Задовільний	Обладнання, яке було в експлуатації, яке потребує деякого ремонту або заміни окремих малих частин, так як підшипники, вкладиши та ін.	40 45 50 55 60
Умовно придатний	Обладнання, яке було в експлуатації, і знаходиться в стані придатному для подальшого використання, або яке потребує значного ремонту або заміни головних частин, таких як двигун, та інших відповідальних вузлів	65 70 75 80
Незадовільний	Обладнання, яке було в експлуатації, яке потребує капітального ремонту, такого як заміна робочих органів основних засобів	85 90
Непридатне до використання або лом	Обладнання щодо якого немає доцільних перспектив стосовно продажу, окрім як за вартістю основних матеріалів, які можна з нього вилучити	97,5 100

Згідно із вимогами національного стандарту оцінки №1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав” визначимо накопичуваний знос мобільного телефону.

Оскільки мобільний телефон Apple iPhone 4S 16 GB White експлуатувався у чохлах та з обох його сторін наклеєні захисні плівки, то його стан є дуже гарним і вважаємо, що фізичний знос цього телефону дорівнює нулю.

Для розрахунків морального зносу, ми з'ясували ціну найсучаснішого на цей час мобільного телефону Apple iPhone 5S 16 GB Silver, який коштує 7929 грн. (<http://itmag.ua/catalog/iphone-5s/iphone-5s-16gb-black-garantija-100-dnej/>). Для врахування особливостей формування ціни на відповідний мобільний телефон, ціна на нього була з'ясована в тому ж магазині, в якому було придбано досліджуваний смартфон рік тому.

$$\begin{aligned} & \text{Рівень} \\ & \text{морального} \\ & \text{зносу} \\ & \text{Apple iPhone} \\ & \text{4S 16 GB White} \end{aligned} = \frac{4000 \text{ грн.}}{7929 \text{ грн.}} = 0,5045 \times 100\% = 50,45\%$$

Оскільки мобільний телефон, який оцінюється, не знаходився у екологічно забрудненій зоні (наприклад, у місці Чорнобиль) або політично нестабільній частині України (наприклад, у містах Донецьк та Луганськ) (він перебуває у місті Одеса), то на нього не впливають чинники, які зумовлюють економічне старіння. Тому економічне старіння смартфона Apple iPhone 4S 16 GB White дорівнює нулю.

Хоча у національному стандарті № 1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав” не наведено чіткого алгоритму сукупного розрахунку усіх трьох видів зносу об’єкта оцінки, вважаємо за доцільне вдатися до національного стандарту № 2 “Оцінка нерухомого майна” [22], який вказує на те, що кожен рівень зношення треба множити один на одний. Проте, ми вважаємо, що ця вказівка є некоректною, оскільки математично отриманий добуток (отже, рівень накопичуваного зносу) буде за своєю величиною менший, ніж рівень кожного виду зносу об’єкта оцінки. Доведемо це математично. Наприклад, рівень фізичного зносу об’єкта оцінки склав 10%; рівень морального зносу – 50%, а економічне старіння складає 5%.

$$\text{Рівень накопиченого зносу об’єкта оцінки} = 0,1 \times 0,5 \times 0,05 = 0,0025 \times 100 = 0,25\%$$

З огляду на особливості математичного розрахунку, зазначимо, що коректним буде множення не коефіцієнтів зносу майна, а коефіцієнтів його придатності. Цей коефіцієнт розраховується як різниця між одиницею та коефіцієнтом зносу майна.

Таким чином, рівень накопичуваного зносу мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White складається з таких складових: рівень фізичного зносу – 0; рівень морального (функціонального) зносу – 50,45%; рівень економічного старіння – 0. Сукупний накопичений знос складає 50,45%.

Зазначимо, що питання врахування ПДВ у складі ринкової вартості майна, щодо якого скоєно злочин, нами не розглядалися, оскільки це є окремим об’єктом дослідження.

Ринкова вартість мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White (за наявності підтверджуючих документів щодо його первісної вартості) на дату оцінки = 4000 грн. – (4000 грн. × 50,45% / 100) = 1982 грн.

Узагальнимо проведені розрахунки в таблиці 5 й надамо їм економічну інтерпретацію. Ще раз зазначимо, що питання врахування ПДВ у складі ринкової вартості майна, щодо якого скоєно крадіжку, нами не розглядалися, оскільки це є окремим об’єктом дослідження.

Таблиця 5

Види вартості мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White під час виконання судових експертиз

№ з/п	Вид вартості	Розрахунки експерта МВС за методикою втрати якості, грн.	Розрахунки оцінювача, грн.	Розрахунки бухгалтера, грн.
А	В	1	2	3
1	Залишкова вартість мобільного телефону (за наявності документів, що підтверджують його первісну вартість)	3200	×	×
2	Ринкова вартість мобільного телефону (за наявності документів, що підтверджують його первісну вартість)	×	1982	×
3	Залишкова вартість мобільного телефону на кінець першого року експлуатації (за наявності документів, що підтверджують його первісну вартість)	×	×	3694,42

Аналіз даних таблиці 5 показав, що найбільш коректно розрахованою вартістю мобільного телефону Apple iPhone 4S 16 GB White, щодо якого “умовно” скоєно крадіжку, є ринкова вартість, розрахована оцінювачем за наявності документів, що підтверджують його первісну вартість. Вона складає 1982 грн. Розрахунки експерта МВС за своїм алгоритмом є майже подібними розрахункам, які робить бухгалтер (що ще раз свідчить, що експерти МВС розраховують нарахований знос майна, а не накопичуваний). Особливу увагу приділимо кардинальній різниці в абсолютному виразі між залишковими вартостями мобільного телефону, визначеними експертом МВС та бухгалтером (3200 грн. проти 3694,42 грн.). Різниця між цими залишковими вартостями складає 13,4%. Вважаємо, що залишкова вартість, яка розрахована бухгалтером, є більш правильною, оскільки вона розрахована згідно із вимогами Національних стандартів бухгалтерського обліку та норм Податкового кодексу України.

Доволі часто при оцінці майна, щодо якого скоєно злочин, трапляється ситуація, коли залишкова вартість майна більше за ринкову. Наведемо приклад.

Якщо 6 серпня 2014 року скоєно злочин щодо мобільного телефону стандарту CDMA (інтертелеком) марки DUO GC 221 (ця модель є найбільш типовим придбанням серед користувачів CDMA-зв’язку, і її акційна вартість складає 259 грн. і придбано її було, наприклад, 5 серпня 2014 року) (http://www.intertelecom.ua/ru/oborudovanie/mobile/DUO/DUO_GC221 (теле)), то залишкова вартість цього мобільного телефону, розрахована експертом МВС згідно зі методикою втрати якості майна, складатиме грн.

Розмір втрати якості
мобільного телефону = $259 \text{ грн.} \times (0,2 \times 1 \text{ добу} / 365 \text{ днів}) = 0,13 \text{ грн.}$
DUO GC 221 на дату оцінки

Залишкова вартість
мобільного телефону = $259 \text{ грн.} - 0,13 \text{ грн.} = 258,87 \text{ грн.}$
DUO GC 221 на дату оцінки

Розрахуємо ринкову вартість цього мобільного телефону згідно із Національними стандартами. Зазначимо, що фізичний знос мобільного телефону DUO GC 221 дорівнюватиме 0, оскільки він новий, проте моральне знецінення буде суттєвим, оскільки він вже є телефоном колишнього використання і на ринку мобільних телефонів колишнього використання його вартість разом із зарядним пристроєм складає від 80 до 100 грн. Середньоринкова вартість подібних об’єктів складає $((80 + 100) / 2) = 90 \text{ грн.}$

Якщо оцінювати з позиції економічної коректності розрахунки експерта МВС та оцінювача, то безумовно ринкова вартість мобільного телефону, яка міститься у звіті оцінювача, є більш коректною і відповідає усім критеріям, які висуваються до вартості майна, за якою можна його продати або купити за договором. Правильність здійснених оцінювачем розрахунків обумовлена, як все зазначалося, більш кваліфікованим підходом до здійснення оцінки. І саме в цьому є нажаль основне протиріччя вітчизняної судової системи: висновок експерта або висновок експертного дослідження, зроблений експертом МВС, носить доказовий характер, а звіт оцінювача - ~~рецензійний~~ рецензійний характер, хоча розрахунки свідчать, що саме він є більш достовірним.

Судді зазвичай виносять вирок обвинувачуваному, ґрунтуючись на висновках експерта, проте суддя має право не приймати до уваги результати зробленої судової експертизи, якщо вона виконана зі порушеннями. Проте, справа в тому, що суддя – не фахівець в економіці та оціночній діяльності, тому він може вважати коректними чи некоректними висновки експерта МВС тільки виходячи з власного судження, яке не підкріплено спеціальними знаннями. До того ж, спиратися на результати рецензування

висновку експерта або висновку експертного дослідження, суддя не в змозі, оскільки законодавчо не передбачено рецензування вказаних висновків. Натомість, звіт оцінювача підлягає рецензуванню і рецензувати його має право оцінювач, який отримав кваліфікаційне свідоцтво, зареєстрований в Державному реєстрі оцінювачів, який працює у складі суб'єкта оціночної діяльності і має стаж роботи оцінювачем не менш, ніж два роки.

З огляду на все вище зазначене виникає питання, за якою вартістю оцінюється шкода, завдана державному майну. Згідно із Постановою № 1891 “Про затвердження Методики оцінки майна” від 10.12.2003 року із змінами від 07.12.2011 року наведена методика оцінки розмір матеріальної шкоди, яка нанесена майну державних та комунальних підприємств, проте там не зазначено, який вид вартості треба розрахувати. Вважаємо, що це повинна бути ринкова вартість, оскільки треба з'ясувати, яку матеріальну шкоду нанесено майну державних та комунальних підприємств саме на момент скоєння злочину.

Проблема кардинальної різниці у кваліфікації між експертом МВС та експертом, підпорядкованим Міністерству юстиції України з питань оцінки майна та майнових прав, полягає також в тому, що для того, щоб бути експертом МВС треба обов'язково бути співробітником Міністерства внутрішніх справ і сторонні фахівці з цих питань не допускаються до проведення судових експертиз. Із цього випливає, що стажуванням працівників МВС, які бажають бути експертами, займаються такі ж працівники МВС, які раніше пройшли стажування і отримали допуск за експертною спеціальністю 12.1 “Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання”, і які зазвичай, мають заочну вищу юридичну освіту і мають “початкові” знання у галузі економіки та оціночної діяльності.

Міністерство юстиції України дещо по-іншому підходить до кваліфікації експертів: експертами можуть бути особи, які не є працівниками державних спеціалізованих установ Міністерства юстиції України.

Висновки. З метою поліпшення коректності розрахунків розміру шкоди, яка завдана власнику майна внаслідок скоєння злочину, вважаємо за доцільне внести у законодавчу базу такі зміни:

1. внести зміни до Закону України “Про судову експертизу” щодо можливості призначення рецензування висновків судових експертів та висновків експертного дослідження. Рецензування матиме право проводити експерт, який має стаж роботи не менш, ніж два роки за даними експертно-кваліфікаційними спеціальностями;

2. визначення шкоди власнику майна, щодо якого скоєно злочин, необхідно здійснювати за ринковою вартістю, оскільки саме цей вид вартості відповідає розміру шкоди на дату скоєння злочину;

3. внести зміни до Закону України “Про судову експертизу” стосовно того, що судові експерти України повинні відповідати єдиним кваліфікаційним вимогам, які затверджені Міністерством юстиції України;

4. дозволити здавати екзамени в Центральній експертно-кваліфікаційній комісії міністерства юстиції України на отримання допуску судового експерта з експертних спеціальностей 12.1 “Визначення вартості (оцінка) машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання”; 12.2 “Визначення вартості (оцінка) дорожніх транспортних засобів, розміру збитку, завданого власникові транспортного засобу”; 10.10 “Оцінка будівельних об'єктів і споруд”; 10.14 “Оцінка земельних ділянок” оцінювачам, які отримали кваліфікаційні свідоцтва оцінювача за напрямом “Оцінка об'єктів у матеріальній формі” за спеціалізаціями: 1.1. “Оцінка нерухомих речей (нерухомого майна, нерухомості), у тому числі земельних ділянок та майнових прав на них”; 1.2. “Оцінка машин та обладнання”; 1.3. “Оцінка колісних транспортних засобів”; 1.7. “Оцінка рухомих речей, крім таких, що віднесені до машин, обладнання, колісних транспортних

засобів, літальних апаратів, судноплавних засобів та тих, що становлять культурну цінність”, мають науковий ступінь та наукові праці в галузі оцінки.

Впровадження в вітчизняну практику проведення судових експертиз запропонованих рекомендацій, дозволить, на нашу думку, підвищити їх якість.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. **Оценка** имущества и имущественных прав в Украине: [монографія] [2-е изд.] / Н.П. Лебедь, А.Г. Мендрул, В.С. Ларцев / Под ред. Н.П. Лебедь. – К.: ООО "Принт-Экспресс", 2003. – 300 с.
2. **Посібник** з оцінки бізнесу в Україні: [навч. посіб.] / За ред. Я.І. Маркуса – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.
3. **Лісняк В.Г.** Оцінка майна в Україні (нерухоме майно) / В.Г. Лісняк. – К., 2009. – 296 с.
4. **Большаков С.І.** Оцінка об'єктів у матеріальній формі: [навч. посіб.]. Частина 2 / С.І. Большаков, Є.М. Стрельчук. – Одеса, 2008. – 80 с.
5. **Большаков С.І.** Оцінка об'єктів у матеріальній формі: [навч. посіб.]. Частина 3 “оцінка ринкової вартості машин та обладнання” / С.І. Большаков, Т.Ю. Большакова, Н.І. Кравченко – Одеса, 2009. – 108 с.
6. **Большаков С.І.** Оцінка об'єктів у матеріальній формі: [навч. посіб.]. Частина 4 “оцінка колісних транспортних засобів” / С.І. Большаков, Т.Ю. Большакова, Ю.С. Моспан – Одеса, 2010. – 124 с.
7. **Методичні** рекомендації “Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень”. – К.: КНДІСЕ, 1999. – 43 с.
8. **Закон** України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» – Офіц. текст із змінами станом на 20 лист. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
9. **Кримінальний** процесуальний кодекс України – Офіц. текст із змінами станом на 4 черв. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
10. **Кримінальний** процесуальний кодекс України – Офіц. текст від 28.12.1960 р. № 1001-05 (втратив чинність від 19.12.2012 року, підстава № 4651-17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
11. **Чумак Д.П.** Мінімальна вартість майна, за крадіжку якого настає кримінальна відповідальність у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chumak.vn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=145%3A-2011-&lang=uk
12. **Крадіжка** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BA%D0%B0>
13. **Постанова** № 1891 “Про затвердження Методики оцінки майна” – Офіц. текст із змінами станом на 07 грудн. 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF>
14. **Методика** товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів – Офіц. текст станом на 04 серпн. 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0724-09>
15. **Уголовний** процесуальний кодекс України: научно-практический комментарий / Отв. ред.: С.В. Кивалов, С.Н. Мищенко, В.Ю. Захарченко. – Х.: Одиссей, 2013. – 1184 с.
16. **Закон** України «Про судову експертизу» – Офіц. текст із змінами станом на 17 трав. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
17. **Додаток** до службового листа ДНДЕКЦ МВС України від 30.05.2014 №19/15-3672 “Контрольні завдання для тестування за експертною спеціальністю 12.1 “Визначення вартості машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання”
18. **Національний** стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» – Офіц. текст із змінами станом на 4 бер. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>
19. **Практичний** посібник для працівників органів досудового слідства та експертних

підрозділів з питань визначення та проведення судової експертизи / За ред. П.В. Коляди. – К.: УВПД ГШ МВС України, 2009. – 526 с.

20. **Протасова Н.** Основные средства на предприятии: методы начисления амортизации / Н. Протасова // Всё о бухгалтерском учёте. – 2012. – № 27 (1904) – С.6-12.

21. **Податковий** кодекс України – Офіц. текст із змін. станом на 23 липн. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page2>

22. **Національний** стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна» – Офіц. текст із змінами станом на 4 бер. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF>